

יום שני י"ג אלול תשע"ד
08 ספטמבר 2014

לכבוד :

מנהלים, מדריכים ומורים לעברית בחטיבה העליונה

**מסמכי הלימה לנבחנים בבחינות הבגרות על פי ארגון הלמידה הישן
בשאלונים א (210, 011107), ב (211, 011108) ועו"ח (011105, 011106)**

1. מסמכים אלה מיועד למורים לתלמידי כיתות י"א וי"ב וכן לנבחני משנה ולנבחנים אקסטריניים אשר לומדים על פי ארגון הלמידה הישן ונבחנים בשני שאלוני בגרות.
2. ארגון נושאי הלימוד המוצג במסמך זה כולל שני מעגלים:
 - א. מעגל ראשון : ליבה מחייבת, שנושאי הלימוד הכלולים בה יידרשו בבחינת הבגרות
 - ב. מעגל שני : רשות להעשרה והרחבה לפי מדיניות בית הספר. הנושאים הכלולים במעגל זה לא יידרשו בבחינות הבגרות.
3. ארגון זה תקף לבחינות הבגרות בשאלונים הנ"ל בשנה"ל תשע"ה-תשע"ו במועדי חורף וקיץ.
4. חשוב להקפיד על איזון בין השעות המוקצות להוראת החלקים הדקדוקיים לבין השעות המוקצות להבנת הנקרא ולהבעה בכתב.
5. **לנבחנים האקסטריניים**: נושאי הלימוד יהיו דומים לכלל הנבחנים בשאלון זה.
6. **לנבחנים במבחן המותאם**:
 - שאלון א** – לקראת מועד הבחינה תפורסם טבלת התאמות כבעבר.
 - שאלון ב** – מפרט הנושאים לבחינה בשאלון 011108 מוצג במסמך זה.

בברכת הצלחה,
תומר בוזמן
מפמ"ר להוראת לשון עברית

תוכן עניינים

3.....	שאלון א, 011107 (אקסטרני – 210)
8.....	שאלון ב, 011108 (אקסטרני – 211)
12.....	שאלון ב, 011108 - מותאם
13.....	שאלון א עולים חדשים, 011105
18.....	שאלון ב עולים חדשים, 011106
22.....	שאלון א ללקויי שמיעה
27.....	שאלון ב ללקויי שמיעה

שאלון א, 011107 (אקסטרוני – 210)

מפרט הנושאים על פי ארגון הלמידה הישן

מעגל ראשון – ליבה מחייבת, שיש ללמדה באופן שיטתי ומעמיק בשיעורי העברית. נושאי הלימוד הנכללים בה יופיעו בבחינת הבגרות בדרכי תשאול מגוונות.

הבנת הנקרא והבעה (כ-60% מסך כל שעות ההוראה)

טקסטים בהיקפים שונים **רציפים ובלתי רציפים** בהיקף כולל של כ-800 מילים : מידע או טיעון הפקת משמעות מהיבטים שונים : תוכן, מבנה ולשון.

הניתוח יכלול ממדי הבנה : איתור מידע, פרשנות והיסק, הערכה וביקורת. פירוט ממדי ההבנה בנספח.

כתיבת סיכום ממוזג של מספר טקסטים.

אוצר המילים והמשמעים, שם המספר ומילות היחס

מילון – מילים ומשמעותיהן : פירושי מילים ; יחסים בין מילים : נרדפות, ניגודיות, שדה סמנטי

- יש ללמד היבטים אלה בזיקה לטקסט.
- חשוב לשלב מילון בשיעורי העברית, ולהשתמש בו בהקשרים מגוונים ורלוונטיים.

שם המספר : שימוש תקין

מילות היחס : נטייה ושימוש תקינים

תחביר ומערכת הצורות (כ-40% מסך כל שעות ההוראה)

תחביר

- זיהוי חלקי המשפט הפועלי : נושא ; נשוא פועלי
- נשוא שמני מסוג שם עצם ושם תואר בלבד
- אוגד מסוג כינוי גוף בלבד
- משלימי הפועל (בלא הבחנה ביניהם), משלים שם (לוואי)
- הבחנה בין סוגי המשפטים : פשוט (פועלי ושמני), מורכב ואיחוי
- קשרים לוגיים
- תקינות מבחינת ההתאם ; פיסוק

מערכת הצורות

- חלקי הדיבור
- זיהוי צורן השורש¹ בפעלים ובשמות
- פעלים מגזרת **השלמים**, כולל שורשים **מרובעים**, מגזרת **חסרי פ"נ** ו**חסרי פי"צ** - ניתוח ונטייה, לפי שורש, בניין, זמן, גוף
- משמעויות הבניינים: **פעיל, סביל**
- ניתוח דרכי תצורה של שמות: שורש ומשקל, בסיס+צורן סופי, הלחם בסיסים
- שאילה מלעז
- משמעויות הצורנים הסופיים
- משמעויות של משקלים בסיסיים
- שמות הפעולה של הבניינים

הדגשים בהוראה

- חשוב לשלב **טקסטים מגוונים** מתחומי דעת שונים, תוך הבלטה של **היבטים ערכיים**, כדי לאפשר דיון מעמיק הן בקריאה, הן בכתיבה והן בשיח הדבור.
- חשוב לעודד **למידת עמיתים**, בעיקר בתהליכי כתיבה: כל עמית בקבוצה קורא, מגיב, חוקר ומסיק מסקנות.
- מומלץ לשלב מחשב בחוויית הלמידה הן בתהליך הכתיבה (כגון שכתוב והערכה, חיפוש מקורות מידע) והן בקריאה של טקסטים דיגיטליים.

¹ השורש והתבנית (הבניין והמשקל) הם צורנים מסורגים.

מעגל שני (רשות) - העשרה והרחבה לפי מדיניות בית הספר.

סמל שאלון: 210,011107

הבעה

- כתיבה רחבת היקף בזיקה לטקסט או שלא בזיקה לטקסט
- אמצעים רטוריים

אוצר המילים והמשמעים

- ניתוח והשוואה של ערכים מילוניים
- יחסי מילים ומשמעים מטפורה, הומונימיה, פוליסמיה, קונוטציה חיובית או שלילית

תחביר

- צירופי סמיכות (יידוע וריבוי)
- המרות - שינוי סדר מילים
- המרות - דיבור ישיר ודיבור עקיף

מערכת הצורות (פועל ושם)

- משמעויות הבניינים: חוזר, הדדי, גורם, מצב ושינוי מצב
- תקינות בפועל ובשם
- הבחנה בין צורן גזירה לצורן נטייה

הדגשים בהוראה

- חשוב לשלב **טקסטים מגוונים** ומתחומי דעת שונים, תוך הבלטה של **היבטים ערכיים**, כדי לאפשר דיון מעמיק הן בקריאה, הן בכתיבה הן בשיח הדבור.
- חשוב לעודד **למידת עמיתים**, בעיקר בתהליכי כתיבה: כל עמית בקבוצה קורא, מגיב, חוקר ומסיק מסקנות.
- מומלץ לשלב **מחשב** בהוראה כחלק מחוויית הלמידה הן בתהליך הכתיבה (כגון שכתוב והערכה, חיפוש מקורות מידע) הן בקריאה של טקסטים דיגיטליים.

**נספח: מפרט הנושאים בהבנת הנקרא ובהבעה בהוראת העברית בבתי הספר העל-יסודיים
(ליבה ורשות)**

הבנת הנקרא – הדגשים בהוראה ובהערכה

א. איתור מידע מפורש וארגונו מחדש (אחזור)

- איתור פרטים מפורשים (גלויים) בטקסט המרכזי ובטקסטים הנלווים
- זיהוי קשרים לוגיים גלויים (כגון זמן, סיבה ותוצאה, הכללה ופירוט, והסתייגות)
- זיהוי של רכיבי המבנה הגלויים בטקסט
- זיהוי רצפים בטקסט
- ארגון אחר של פרטי המידע בטקסט (כגון סידור מידע ברצף או שיבוץ מידע בטבלה)

ב. פרשנות והיסק של מידע שאינו מפורש

- הבנת הנושא העיקרי
- הבנת הרעיון המרכזי בטקסט
- הבנת רעיונות שונים בטקסט (לרבות רעיונות המנוסחים בשלילה או המנוגדים לציפיות)
- הבנת מטרת הטקסט
- הבנת עמדתו של כותב הטקסט
- הבנה של עמדות שונות המוצגות בטקסט
- הבנת קשרים לוגיים שאינם גלויים בין משפטים ובין פסקות בטקסט
- הבנת משמעות של מילים ושל צירופים מתוך ההקשר
- הבנה של אֶזכורים שונים המופיעים בטקסט
- מיון פרטי מידע ויצירת קטגוריות (הכללה)
- השוואה בין רעיונות, בין מאפיינים או בין פרטי מידע אחרים
- מיזוג של פרטי מידע מן הטקסט
- מיזוג של פרטי מידע מן הטקסט המרכזי עם פרטי מידע מן הטקסטים הנלווים
- הסקת מסקנות מן הטקסט כולו ומחלקים ממנו
- הבנת תפקידים של רכיבי מבנה שאינם גלויים בטקסט
- הבנת תפקידיהם של אמצעים לשוניים-רטוריים
- הבנת תפקידיהם של הסימנים הגרפיים הנלווים לטקסט (כגון כוכבית, הדגשות ואיורים)

ג. הערכה וביקורת

- הערכת תוכן הטקסט ומבנהו וביקורת עליהם, בליווי הנמקה
- הערכת לשון הטקסט וביקורת עליה (כגון התאמת הלשון לסוגה ולמטרות הכותב)
- הערכת עמדות שונות המוצגות בטקסט וביקורת עליהן
- השוואה או קישור בין המידע והרעיונות שבטקסט ובין ידע חיצוני, ניסיון אישי או עמדות של הקורא
- יישום המידע שבטקסט והמסקנות העולות ממנו בהקשרים אחרים
- העלאת השערות בנוגע לטקסט על סמך ידע כללי

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף שפות
הפיקוח על הוראת העברית

הבעה בכתב – הדגשים בהוראה ובהערכת כתיבה ובקידומה

• **תכנון, בקרה ושכתוב**

- א. עדויות במחברות של תלמידים לתהליכי כתיבה הכוללים, בין היתר, תכנון, בקרה ושכתוב (תהליכי טיוט)
- ב. משוב מקדם כתיבה
- ג. משוב עמיתים

• **כללי**

- א. היענות למאפייני הסוגה
- ב. מודעות לנמען: שילוב המידע הדרוש לנמען לשם הבנת הטקסט
- ג. היענות להיקף הכתיבה

• **תוכן ומבנה**

- א. מיצוי התוכן: פירוט / צמצום, הצגת מורכבות רעיונית, הצגת נקודות ראות שונות וכד'
- ב. הימנעות ממידע עודף
- ג. יצירת טקסט עצמאי (לא מהוקשר): טקסט המכיל את המידע הדרוש לקורא כדי להבין את הטקסט
- ד. יצירת לכידות רעיונית
- ה. קישור בין משפטים ובין פסקות; חזרות לקסיקליות, אזכורים

• **לשון**

- א. משלב לשון
- ב. אוצר מילים: עושר לשוני ודיוק במשמעות
- ג. תחביר: מבנה משפט תקין, התאם דקדוקי (מין, מספר, זמן, גוף ויידוע), שימוש תקין במילות יחס ובמילות קישור
- ד. פיסוק: שימוש הולם בסימני הפיסוק
- ה. כתיב נכון

שאלון ב, 011108 (אקסטרוני – 211)

מפרט הנושאים על פי ארגון הלמידה הישן

מעגל ראשון – ליבה מחייבת, שיש ללמדה באופן שיטתי ומעמיק בשיעורי העברית. נושאי הלימוד הנכללים בה יופיעו בבחינת הבגרות בדרכי תשאל מגוונות.

הבנת הנקרא והבעה (כ-40% מסך כל שעות ההוראה)

הבנה

קריאת טקסטים בהיקף כולל של עד 1000 מילים: מאמר טיעון, פרשנות וביקורת, ניתוח המאמרים מהיבטים שונים: תוכן, מבנה ולשון.

- ההקשר הנסיבתי
- קישוריות
- רכיבי מבנה המאפיינים טקסט טיעון, כגון טענה והנמקתה, טענות של מתנגדים, הסתייגות והפרכה.
- טענות גלויות וסמויות
- קשרים רעיוניים בין המשפטים בטקסט ובין הפסקות בטקסט
- לשון המאמר: אמצעים רטוריים, כגון מילים טעונות (בעלות קונוטציות חיוביות או שליליות), שאלות רטוריות, מילים מעצימות, מילים נרדפות ומנוגדות, חזרות, ניבים, מטפורות ודימויים, שדות סמנטיים, מודאליות

הניתוח יכלול את ממדי ההבנה: איתור מידע, פרשנות והיסק, הערכה וביקורת

הבעה בכתב

כתיבת מאמר טיעון בהיקף של כ-500 מילים (כגון פרשנות, ביקורת, תגובה) בזיקה למאמר או למאמרים

- לא תידרש כתיבת תגובה קצרה

תחביר (כ-35% מסך כל שעות ההוראה)

בכל אחד מן הנושאים שלהלן יידרש ניתוח תחבירי.

- משפטים מכל הסוגים: פשוט, איחוי, מורכב, לרבות משפטים בעלי מבנה מיוחד: משפט בעל חלקים כוללים, ייחוד, סתמי

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף שפות
הפיקוח על הוראת העברית

- משפט מורכב בעל מספר פסוקיות (לא כולל מורכב בעל פסוקית איחוי)
- סוגי פסוקיות במשפט המורכב: פסוקית נושא, פסוקית לוואי, פסוקית מושא, פסוקית תיאור (בניתוח התחבירי אין צורך לציין את סוג התיאור, אולם בהמרות יש ללמד גם סוגים של פסוקיות תיאור)
- משפט איחוי בעל מספר איברים (לא כולל משפט איחוי בעל איבר/איברים מורכבים)
- המשפט לפרטיו: נושא מפורש/סתמי, נושא פועלי/שמני/מורחב/קיומי (יש-אין)/ מודאלי, אוגד, לוואי, תמורה, מושא, תיאור, הסגר
- המרות בין מבנים תחביריים ועמידה על הבדלי התפקוד ביניהם
- הבנת המשמעות והתפקיד הרטורי של מבנים תחביריים שונים בטקסטים
- קשרים לוגיים: זיהוי והמרה
- תקינות: זיהוי מבנים תחביריים משובשים (התאם, יידוע, מילות קישור, מילות שעבוד, מילות יחס, מילות יחס מוצרכות) ותיקונם.

חשוב ללמד את פרק התחביר בזיקה לטקסט.

מערכת הצורות (כ-25% מסך כל שעות ההוראה)

הפועל

- זיהוי, הבנת המשמעות, ניתוח ונטייה של פעלים לפי שורש, בניין, זמן וגוף מן הגזרות האלה: **שלמים (כולל מרובעים), נחי פ"א, נחי פ"י, נחי ע"ו, נחי ל"י, נחי ל"ה, נחי ל"א**
- יצירת קשר בין צורת הפועל למשמעות הבניינים: **הדדי, חוזר, גורם**

השם

- ניתוח דרכי תצורה של שמות: שורש ומשקל, בסיס+צורן סופי, הלחם בסיסים
- השורשים יהיו מן הגזרות האלה: **שלמים (כולל מרובעים), נחי פ"א, נחי פ"י, נחי ע"ו, נחי ל"י, נחי ל"ה, נחי ל"א**
- משמעויות הצורנים הסופיים
- משמעויות המשקלים

הדגשים בהוראה

- חשוב לשלב **טקסטים מגוונים** מתחומי דעת שונים, תוך הבלטה של **היבטים ערכיים**, כדי לאפשר דיון מעמיק הן בקריאה, הן בכתיבה הן בשיח הדבור.
- חשוב לעודד **למידת עמיתים**, בעיקר בתהליכי כתיבה: כל עמית בקבוצה קורא, מגיב, חוקר ומסיק מסקנות.
- מומלץ לשלב **מחשב** בחוויית הלמידה הן בתהליך הכתיבה (כגון שכתוב והערכה, חיפוש מקורות מידע) הן בקריאה של טקסטים דיגיטליים.
- יש להתבסס גם על **תכנית הלימודים** בעברית תשס"ג.
- מומלץ לעיין ב**אתר מפמ"ר**, ולקרוא בלשונית "חומרי למידה" בתוך "מאמרים והרצאות" מידע רלוונטי על נושאי הלשון השונים.

מעגל שני (רשות) - העשרה והרחבה לפי מדיניות בית הספר.

סמל שאלון: 211,011108

הבנה והבעה

שאלות על לשון הטקסט:

- שבירת צירוף כבול
- שימוש במילים ארכאיות
- הומונימיה
- חריגות משלבויות
- שימוש מיוחד בסימני פיסוק
- מילים קמאיות

כתיבת מאמר טיעון בלא זיקה לטקסטים אחרים

טקסטים מן המקורות

- הטקסטים מלשון המקרא ומלשון חז"ל; הסוגים: טקסט סיפורי / החוק/ הפתגם והצו המוסרי
- פירושי מילים וביטויים
- זיהוי שימושי לשון אופייניים של הרובד שהטקסט שייך אליו
- המרת שימושי לשון אופייניים של הרובד שהטקסט שייך אליו בשימושי לשון בני ימינו.
- המרה ללשון ימינו (ניסוח חלופי) של חלקים מן הטקסט המשקפת הבנת הטקסט

מערכת הצורות (פועל ושם)

- תקינות בצורות הפועל בבניינים השונים ובגזרות השונות
- תקינות בצורות השם בגזרות השונות
- שורשים בעלי עיצורים גרוניים
- גזרת ע"ע, חזרה על חפ"נ, חפ"צ
- שורשים גזרי שם ותנייניים
- הוראות הבניינים פרט להדדי, חוזר, גורם
- תפקידי הבינוני
- צורך גזירה וצורך נטייה

תחביר

- פסוקית מצומצמת
- תפקידי שם הפועל
- משפט חסר
- קריאה, פנייה
- פסוקית נשוא
- פסוקית תמורה
- דו-משמעות
- תקינות של צירופי סמיכות

שאלון ב, 011108 - מותאם

מפרט הנושאים על פי ארגון הלמידה הישן

התלמידים בעלי לקויות הלמידה נדרשים ללמידה הזוהר ברמתה לכלל התלמידים. עם זאת הם זקוקים לתשומת לב מיוחדת בדרכי הוראה המותאמות יותר לקשייהם ובדרכי היבחנות. על כן תוכני הבחינה ודרכי התשאול של שאלון ב מותאמים לקשייהם של תלמידים אלו.

נושאי הבחינה:

שם הפרק	נושאים שייכללו בבחינה	דרכי תשאול	הערות
I – הבנה והבעה (50 נקודות)	כל נושאי הלימוד של השאלון הרגיל, כפי שהם מופיעים במסמך ההלימה לשאלון ב.	פתוח רב בררה (סגור)	היקף הטקסטים יעמוד על כ- 800 מילים במקום כ- 1000 (בגופן מוגדל). ממכלול האמצעים הרטוריים יושמטו אמצעים מן ההיבט התחבירי כמפורט בעמודת ההערות בחלק התחביר.
II- תחביר (24 נקודות)	כל נושאי הלימוד של השאלון הרגיל, כפי שהם מופיעים במסמך ההלימה לשאלון ב, למעט הנושאים המצוינים בעמודת ההערות.	פתוח רב בררה (סגור)	<u>יושמטו</u> : משפטים בעל חלק ייחוד; מבנים מורכבים (מחובר-מורכב, מורכב-מחובר); סביל; הסגר.
III- מערכת הצורות (26 נקודות) פרק א – שאלות חובה – 12 נקודות פרק ב – שאלות רשות – 14 נקודות	כל נושאי הלימוד של השאלון הרגיל, כפי שהם מופיעים במסמך ההלימה לשאלון ב	פתוח רב ברירה (סגור) יצירה (קלוז) מיון	

שאלון א עולים חדשים, 011105

מפרט הנושאים על פי ארגון הלמידה הישן

מועד ההיבחנות מסוף כיתה י"א ואילך

מעגל ראשון – ליבה מחייבת, שיש ללמדה באופן שיטתי ומעמיק בשיעורי העברית. נושאי הלימוד הנכללים בה יופיעו בבחינת הברגרות בדרכי תשאול מגוונות.

הבנת הנקרא והבעה (כ־60% מסך כל שעות ההוראה)

טקסטים מעובדים או מקוריים בהיקף כולל של 400-500 מילים. סוגי הטקסטים: שימושי (כגון מודעה, הוראות, טופס); תיאורי (כגון תיאור חוויה, הבעת רגשות (מכתב אישי); מידעי קצר מתחומי דעת שונים.

- הניתוח יכלול ממדי הבנה: איתור מידע, פרשנות והיסק, הערכה וביקורת. פירוט ממדי ההבנה בנספח.
- ניתוח הטקסטים יילמד ברמות שונות: הבנה לוקלית של מילים², ביטויים, משפטים ופסקה; הבנה גלובלית של הטקסט השלם; מהיבטים שונים (כגון הבנת תוכן – מסר גלוי, מסר סמוי; בחירה של פירוש למילה מבין פירושים שונים)

כתיבה בזיקה לטקסט (כגון תיאור, מכתב, הודעה או הזמנה); הבעת דעה בהיקף מצומצם; עיבוד של דיאלוג לטקסט שימושי קצר או לטקסט מידע.

מערכת הצורות (20%-25 מסך כל שעות ההוראה)

בפועל ובשם יילמד נושא השורש כמכנה משותף (כגון ב'משפחות מילים'). כמו כן תילמד יכולת המרה מפועל לשם ולהפך (לרבות שם פעולה).

א. פועל

- נטייה והמרה בלבד של פעלים מגזרת השלמים בכל הבניינים כולל שם הפועל, המרה של פועל בפועל, פעיל בסביל ולהפך. אין צורך לעסוק בניתוח פעלים.
- שמות פעולה שכיחים של הבניינים (כתב – כתיבה) ושמות פעולה השקולים בבניינים אחרים (רקד – ריקוד).
- המרה של פועל בשם פעולה ולהפך.

² חשוב לשלב מילון בשיעורי העברית, ולהשתמש בו בהקשרים מגוונים ורלוונטיים.

ב. שם

- הריבוי בשם: ריבוי זכר Xים, אות (ילד – ילדים; מקום – מקומות); ריבוי נקבה Xות, Xים (ילדה – ילדות; דרך – דרכים).
- סיומות נטייה של שם שאינו משתנה בנטייה ביחיד וברבים (שיר – שירי; שירים – שיריי)
- תצורת שורש ומשקל; משמעויות שכיחות של משקלים (הרשימה המלאה מופיעה בחוזר מפמ"ר תשס"ב 2, נובמבר 2001).

ג. מילות יחס

מילות יחס מוצרכות יילמדו בצמידות לפועל (כגון להשתמש ב-) או בצמידות לשם תואר (כגון אחראי ל-).

ד. שם המספר

- הבחנה בין זכר לנקבה במספר מונה ובמספר סודר
- שימוש תקין במספר סתמי

תחביר (20%-25 מסך כל שעות ההוראה)

הידע התחבירי בשלב זה יוקנה בגישה פונקציונלית באמצעות המרות ושימוש תקין במבנים. אין צורך ללמד ניתוח תחבירי פורמלי של חלקי המשפט (כגון זיהוי נושא ונשוא).

א. התאמה במין ובמספר של הפועל לנושא (כגון התלמיד קרא); של נשוא שם תואר לנושא (כגון התלמיד גבוה) ושל שם תואר לשם במין, במספר וביידוע (כגון ילדה יפה, הילדה היפה, ילדות יפות).

ב. יידוע – באמצעות ה"א היידוע, באמצעות שם פרטי ובאמצעות כינויי שייכות. השימוש במילית 'את' לציון מושא מיודע.

ג. הבנה ושימוש נכון במשפטים הכוללים מילות קישור המציינות את היחסים האלה: זמן, סיבה ותוצאה, הוספה, ניגוד, ויתור, תכלית.

ד. המרות מדיבור ישיר לדיבור עקיף ולהפך; מסביל לפעיל ולהפך; ממשפט שמני בהווה למשפט שמני בעבר ובעתיד (כגון רותי תלמידה; רותי הייתה / תהיה תלמידה); משפטי קיום יש/אין בשלושת הזמנים (יש/אין שיעור, [לא] היה/יהיה שיעור); משפטי שייכות: יש ל/ אין ל [לא] היה ל / יהיה ל...

מעגל שני (רשות) - העשרה והרחבה לפי מדיניות בית הספר.

סמל שאלון: 011105

הבנה והבעה

- הבנת אמצעים לשוניים-מבניים
- כתיבה שלא בזיקה לטקסט

מערכת הצורות (פועל ושם)

מילות יחס

- נטייה על דרך היחיד של מילות היחס האלה: אצל, את, בגלל, בזכות, בשביל, ל, למען, מסביב, ליד/על-יד, של.
- נטייה על דרך הרבים של מילות היחס האלה: אל, בלעדי, אחרי, לפני, מאחורי, מעל, מתחת, על, על-ידי.

שם המספר

- הבחנה בין זכר לנקבה במספר סודר

תחביר

הבנה ושימוש נכון במשפטים הכוללים מילות קישור המציינות את היחסים האלה: תנאי קיים; תנאי בטל.
שימוש תקין במבנים: מילות קישור / יחס+שם; מילות קישור+משפט; מילות קישור+ התייחסות לנאמר במשפט הקודם או בפסקה הקודמת (דוגמה מחוזר מפמ"ר תשס"ב 2).
המרות ממשפט שאלה למשפט חיווי ולהפך; ממשפט סתמי למשפט שבו נושא מפורש; ממשפט שבו צורת ציווי למשפט שבו פועל בעתיד (כגון לך הביתה – אתה תלך הביתה); משפטי שייכות יש ל / אין ל בשלושת הזמנים.

הדגשים בהוראה

- חשוב לשלב **טקסטים מגוונים** מתחומי דעת שונים, תוך הבלטה של **היבטים ערכיים**, כדי לאפשר דיון מעמיק הן בקריאה, הן בכתיבה הן בשיח הדבור.
- חשוב לעודד **למידת עמיתים**, בעיקר בתהליכי כתיבה: כל עמית בקבוצה קורא, מגיב, חוקר ומסיק מסקנות.
- מומלץ לשלב **מחשב** בחוויית הלמידה הן בתהליך הכתיבה (כגון שכתוב והערכה, חיפוש מקורות מידע) הן בקריאה של טקסטים דיגיטליים.
- חשוב שהעיסוק בפרקי הצורות והתחביר יהיה **פונקציונלי** ויילמד **בהקשר של טקסט** במידת האפשר.

נספח לנושאי הלימוד (בלבה וברשות) בהוראת העברית בבתי הספר העלייסודיים

הבנת הנקרא – הדגשים בהוראה ובהערכה

א. איתור מידע מפורש וארגונו מחדש (אחזור)

- איתור פרטים מפורשים (גלויים) בטקסט המרכזי ובטקסטים הנלווים
- זיהוי קשרים לוגיים גלויים (כגון זמן, סיבה ותוצאה, הכללה ופירוט, והסתייגות)
- זיהוי של רכיבי המבנה הגלויים בטקסט
- זיהוי רצפים בטקסט
- ארגון אחר של פרטי המידע בטקסט (כגון סידור מידע ברצף או שיבוץ מידע בטבלה)

ב. פרשנות והיסק של מידע שאינו מפורש

- הבנת הנושא העיקרי
- הבנת הרעיון המרכזי בטקסט
- הבנת רעיונות שונים בטקסט (לרבות רעיונות המנוסחים בשלילה או המנוגדים לציפיות)
- הבנת מטרת הטקסט
- הבנת עמדתו של כותב הטקסט
- הבנה של עמדות שונות המוצגות בטקסט
- הבנת קשרים לוגיים שאינם גלויים בין משפטים ובין פסקות בטקסט
- הבנת משמעות של מילים ושל צירופים מתוך ההקשר
- הבנה של אִזכורים שונים המופיעים בטקסט
- מיון פרטי מידע ויצירת קטגוריות (הכללה)
- השוואה בין רעיונות, בין מאפיינים או בין פרטי מידע אחרים
- מיזוג של פרטי מידע מן הטקסט
- מיזוג של פרטי מידע מן הטקסט המרכזי עם פרטי מידע מן הטקסטים הנלווים
- הסקת מסקנות מן הטקסט כולו ומחלקים ממנו
- הבנת תפקידם של רכיבי מבנה שאינם גלויים בטקסט
- הבנת תפקידיהם של אמצעים לשוניים-רטוריים
- הבנת תפקידיהם של הסימנים הגרפיים הנלווים לטקסט (כגון כוכבית, הדגשות ואיורים)

ג. הערכה וביקורת

- הערכת תוכן הטקסט ומבנהו וביקורת עליהם, בליווי הנמקה
- הערכת לשון הטקסט וביקורת עליה (כגון התאמת הלשון לסוגה ולמטרות הכותב)
- הערכת עמדות שונות המוצגות בטקסט וביקורת עליהן
- השוואה או קישור בין המידע והרעיונות שבטקסט ובין ידע חיצוני, ניסיון אישי או עמדות של הקורא
- יישום המידע שבטקסט והמסקנות העולות ממנו בהקשרים אחרים
- העלאת השערות בנוגע לטקסט על סמך ידע כללי

הבעה בכתב – הדגשים בהוראה ובהערכת כתיבה ובקידומה

• **תכנון, בקרה ושכתוב**

- ד. עדויות במחברות של תלמידים לתהליכי כתיבה הכוללים, בין היתר, תכנון, בקרה ושכתוב (תהליכי טיוט)
- ה. משוב מקדם כתיבה
- ו. משוב עמיתים

• **כללי**

- ד. היענות למאפייני הסוגה
- ה. מודעות לנמען: שילוב המידע הדרוש לנמען לשם הבנת הטקסט
- ו. היענות להיקף הכתיבה

• **תוכן ומבנה**

- ג. מיצוי התוכן: פירוט / צמצום, הצגת מורכבות רעיונית, הצגת נקודות ראות שונות וכד'
- ד. הימנעות ממידע עודף
- ג. יצירת טקסט עצמאי (לא מהוקשר): טקסט המכיל את המידע הדרוש לקורא כדי להבין את הטקסט
- ד. יצירת לכידות רעיונית
- ה. קישור בין משפטים ובין פסקות; חזרות לקסיקליות, אזכורים

• **לשון**

- א. משלב לשון
- ב. אוצר מילים: עושר לשוני ודיוק במשמעות
- ג. תחביר: מבנה משפט תקין, התאם דקדוקי (מין, מספר, זמן, גוף ויידוע), שימוש תקין במילות יחס ובמילות קישור
- ד. פיסוק: שימוש הולם בסימני הפיסוק
- ה. כתיב נכון

שאלון ב עולים חדשים, 011106

מפרט הנושאים על פי ארגון הלמידה הישן

מועד ההיבחנות בסוף כיתה י"ב בלבד!

מעגל ראשון – ליבה מחייבת, שיש ללמדה באופן שיטתי ומעמיק בשיעורי העברית. נושאי הלימוד הנכללים בה יופיעו בבחינת הבגרות בדרכי תשאול מגוונות.

בשלב זה יש לעסוק בידע דקדוקי (מטה-לשוני) נוסף על הידע השימושי. אולם מומלץ ללמד בגישה פונקציונלית.

הבנת הנקרא והבעה (כ-40% מסך כל שעות ההוראה)

הבנה

קריאת טקסטים בהיקף כולל של עד 750 מילים: מאמר טיעון, פרשנות וביקורת. כדאי לחשוף את התלמידים לטקסטים בלתי רציפים בזיקה לטקסט הרציף, כגון טבלה, תרשים וכד'.

ניתוח המאמרים מהיבטים שונים: תוכן, מבנה ולשון.

- ההקשר הנסיבתי
- קישוריות
- רכיבי מבנה המאפיינים טקסט טיעון, כגון טענה והנמקתה, טענות של מתנגדים, הסתייגות והפרכה.
- טענות גלויות וסמויות
- קשרים רעיוניים בין המשפטים בטקסט ובין הפסקות בטקסט
- מאזכרים (כינויי רמז, ש"ע מיודע וכדו')

הניתוח יכול את ממדי ההבנה: איתור מידע, פרשנות והיסק, הערכה וביקורת

הבעה בכתב

כתיבת מאמר טיעון בהיקף של כ-300 מילים (כגון פרשנות, ביקורת, תגובה) בזיקה למאמר או למאמרים.

תחביר (כ-35% מסך כל שעות ההוראה)

נוסף על הידע, המתבטא בהמרות, יש ללמד ניתוח תחבירי בסיסי ברמה של הבחנה בין סוגי משפטים: פשוט, איחוי, מורכב, משפט בעל חלקים כוללים. יש ללמד רק זיהוי של עמודי המשפט: חלק הנושא וחלק הנשוא, משלימי פועל ומשלימי שם עצם.

1. פירוק, הרכבה ויצירה של מבנים

- א. משפט לסוגיו, בכלל זה משפט עם כינוי מוסב(התלמידה שדיברתי אתה, עלתה לפני שנה מאתיופיה).
- ב. סמיכות: בניית הסמיכות (השינויים החלים בנסמך), ריבוי הסמיכות, פירוק הסמיכות.
- ג. צירוף שם עצם + תואר (ויידוע)

2. שיבוץ

אוגד (הוא, היא, הם, הן) – מתי בא האוגד בין הנושא לנשוא (נטיית האוגד בעבר ובעתיד).

3. מילות קישור

כמו בשאלון א', אך יש להוסיף להן מילות קישור ממשלב לשוני גבוה. (ראו עמ' 9 בחוברת הדגמים ועמ' 76-77 בתכנית הלימודים לתלמידים עולים משנת תשס"ט).

4. עתיד מודלי

שימוש בצורת עתיד במבנים תחביריים המביעים עמדה או רצון של הדובר. (פירוט בחוזר מפמ"ר תשס"ב 2 ובתכנית הלימודים משנת תשס"ט בעמ' 76).

חשוב ללמד את פרק התחביר בהקשר של טקסט.

מערכת הצורות (כ-25% מסך כל שעות ההוראה)

בפרק זה יש ללמד להעביר בין שם לפועל ולהפך.

הפועל

1. גזרות: שלמים, כולל מרובעים, חסרי פ"נ, נחי ל"א, נחי לה"י, נחי פי"ו, נחי ע"ו
2. תפקידי הבינוני
א. כפועל (הוא כותב ספר)
ב. בבנין פעיל: כשם המציין בעלי מקצוע או מכשיר (שומר, קורא אופטי, מנהל, משורר, מקרר, מחזיק מפתחות)
ג. כשם תואר (ויכוח סוער, סרט מצמרר, בית ספר מקיף)

השם

1. דרכי תצורה
א. תצורת שורש ומשקל בגזרות השונות (מגב, מטוס, מועצה)
ב. בסיס+ צורן (חובבן, מילון, מוזיקאי...)
ג. משמעות של משקלים ומשמעות של צורנים סופיים

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף שפות
הפיקוח על הוראת העברית

מילות יחס

נטיות חריגות, כגון כמו, מן.

הדגשים בהוראה

- חשוב לשלב **טקסטים מגוונים** מתחומי דעת שונים, תוך הבלטה של **היבטים ערכיים**, כדי לאפשר דיון מעמיק הן בקריאה, הן בכתיבה הן בשיח הדבור.
- חשוב לעודד **למידת עמיתים**, בעיקר בתהליכי כתיבה: כל עמית בקבוצה קורא, מגיב, חוקר ומסיק מסקנות.
- מומלץ **לשלב מחשב** בחוויית הלמידה הן בתהליך הכתיבה (כגון שכתוב והערכה, חיפוש מקורות מידע) הן בקריאה של טקסטים דיגיטליים.
- יש להתבסס גם על **תכנית הלימודים** בעברית לעולים חדשים משנת תשס"ט.

מעגל שני (רשות) - העשרה והרחבה לפי מדיניות בית הספר.

סמל שאלון : 011106

הבנה והבעה

מאמר מידעי ולצדו טקסט שימושי, דף הסבר, פרסומת, מכתב רשמי
הבנת אמצעים לשוניים-מבניים המבטאים יחסים לוגיים בין משפטים
הבנת ערך מילוני : הסבר הערך, הבנת ביטויים וניבים בהקשר המילוני. (רצוי ללמד כיצד להשתמש במילון
באופן מושכל).

כתיבה

סיכום

המרה מטבלה או מתרשים לטקסט לכיד ומקושר

תחביר

שיבוץ

מי ש, מה ש, כל מיש, כל מה ש

תצורת הפועל והשם

הפועל

גזרות: חסרי פ"י"צ, נחי ע"ע

דרכים למיניהן ליצירת פעלים חדשים בעברית של ימינו : גזירה משם לועזי (לטלפן); גזירה משם עברי
(לכפתר, לתכנת, למספר)

השם

1. דרכי תצורה

א. הרכבים / הלחמים (רמזור, מדרחוב, רמקול...)

ב. קידומות (חד-, קדם-, אי-, בלתי-, תת-)

2. ריבוי באמצעות **אות** (אוניברסיטה – אוניברסיטאות; סדנה – סדנאות)

שאלון א ללקויי שמיעה (סמל שאלון: 011107)

מפרט הנושאים על פי ארגון הלמידה הישן

מעגל ראשון – ליבה מחייבת, שיש ללמדה באופן שיטתי ומעמיק בשיעורי העברית. נושאי הלימוד הנכללים בה יופיעו בבחינת הבגרות בדרכי תשאול מגוונות.

הבנת הנקרא והבעה (כ־60% מסך כל שעות ההוראה)

- **טקסטים** מידעיים בהיקפים שונים **רציפים ובלתי רציפים** בהיקף כולל של כ־500 מילים. תידרש הפקת משמעות מהיבטים שונים: תוכן, מבנה ולשון
- הניתוח יכול כלול ממדי הבנה: איתור מידע, פרשנות והיסק, הערכה וביקורת. פירוט ממדי ההבנה בנספח.
- מילון, מילים ומשמעויותיהן: פירושי מילים; יחסים בין מילים: נרדפות, ניגודיות, שדה סמנטי
- * יש ללמד היבטים אלה בזיקה לטקסט.
- * חשוב לשלב מילון בשיעורי העברית, ולהשתמש בו בהקשרים מגוונים ורלוונטיים.
- כתיבת סיכום ממוזג של כמה טקסטים

תחביר ומערכת הצורות (כ־40% מסך כל שעות ההוראה)

תחביר

- זיהוי חלקי המשפט הפועלי: נושא; נשוא פועלי
- משלימי הפועל (בלא הבחנה ביניהם), משלים שם (לוואי)
- הבחנה בין סוגי המשפטים: פשוט (פועלי), מורכב ואיחוי
- תקינות מבחינת ההתאם; פיסוק
- המרות: דיבור ישיר ודיבור עקיף

מערכת הצורות

- זיהוי צורן השורש³ בפעלים ובשמות
- פעלים מגזרת השלמים, כולל שורשים מרובעים, מגזרת חסרי פ"נ וחסרי פ"צ - ניתוח ונטייה, לפי שורש, בניין, זמן, גוף
- משמעויות הבניינים: פעיל, סביל
- דרכי תצורה: שורש ומשקל, בסיס+סופיות ומשמעויותיהן (לפי הרשימה שפורסמה בתכנית הלימודים של שאלון א ללקויי שמיעה), הלחם בסיסים
- משמעויות של משקלים בסיסיים (לפי הרשימה שפורסמה בתכנית הלימודים של שאלון א ללקויי שמיעה).

שם המספר: שימוש תקין

הדגשים בהוראה

- חשוב לשלב **טקסטים מגוונים** מתחומי דעת שונים, תוך הבלטה של **היבטים ערכיים**, כדי לאפשר דיון מעמיק הן בקריאה, הן בכתיבה הן בשיח הדבור.
- חשוב לעודד **למידת עמיתים**, בעיקר בתהליכי כתיבה: כל עמית בקבוצה קורא, מגיב, חוקר ומסיק מסקנות.
- מומלץ לשלב **מחשב** בחוויית הלמידה הן בתהליך הכתיבה (כגון שכתוב והערכה, חיפוש מקורות מידע) הן בקריאה של טקסטים דיגיטליים.

³ השורש והתבנית (הבניין והמשקל) הם צורנים מסורגים.

מעגל שני (רשות) - נושאים להעשרה לפי מדיניות בית הספר

הבעה

- כתיבה רחבת היקף בזיקה לטקסט או שלא בזיקה לטקסט
- אמצעים רטוריים

אוצר המילים והמשמעים

- ניתוח והשוואה של ערכים מילוניים
- קונוטציה חיובית או שלילית

תחביר

- נשוא שמני⁴: בשלב הזה של ההוראה יש ללמד את הנשוא השמני מסוג שם עצם ושם תואר בלבד.
- אוגד מסוג כינוי גוף בלבד
- תקינות - צירופי סמיכות (יידוע וריבוי)
- המרות - שינוי סדר מילים

מערכת הצורות (פועל ושם)

- משמעויות הבניינים: חוזר, הדדי, גורם, מצב ושינוי מצב
- הבחנה בין צורן גזירה לצורן נטייה
- שאילה מלעז

הדגשים בהוראה

- חשוב לשלב **טקסטים מגוונים** ומתחומי דעת שונים, תוך הבלטה של **היבטים ערכיים**, כדי לאפשר דיון מעמיק הן בקריאה, הן בכתיבה הן בשיח הדבור.
- חשוב לעודד **למידת עמיתים**, בעיקר בתהליכי כתיבה: כל עמית בקבוצה קורא, מגיב, חוקר ומסיק מסקנות.
- מומלץ לשלב **מחשב** בהוראה כחלק מחוויית הלמידה הן בתהליך הכתיבה (כגון שכתוב והערכה, חיפוש מקורות מידע) הן בקריאה של טקסטים דיגיטליים.

⁴ בימים אלו נכתבת מטעם הפיקוח על הוראת העברית יחידת הוראה על הנשוא השמני. היחידה תופיע באתר מפמ"ר עברית בתשע"ד.

נספח לנושאי הלימוד (בלבנה וברשות) בהוראת העברית בבתי הספר העל-יסודיים

הבנת הנקרא – הדגשים בהוראה ובהערכה	
א. איתור מידע מפורש וארגונו מחדש (אחזור)	• איתור פרטים מפורשים (גלויים) בטקסט המרכזי ובטקסטים הנלווים • זיהוי קשרים לוגיים גלויים (כגון זמן, סיבה ותוצאה, הכללה ופירוט, והסתייגות) • זיהוי של רכיבי המבנה הגלויים בטקסט • זיהוי רצפים בטקסט • ארגון אחר של פרטי המידע בטקסט (כגון סידור מידע ברצף או שיבוץ מידע בטבלה)
ב. פרשנות והיסק של מידע שאינו מפורש	• הבנת הנושא העיקרי • הבנת הרעיון המרכזי בטקסט • הבנת רעיונות שונים בטקסט (לרבות רעיונות המנוסחים בשלילה או המנוגדים לציפיות) • הבנת מטרת הטקסט • הבנת עמדתו של כותב הטקסט • הבנה של עמדות שונות המוצגות בטקסט • הבנת קשרים לוגיים שאינם גלויים בין משפטים ובין פסקות בטקסט • הבנת משמעות של מילים ושל צירופים מתוך ההקשר • הבנה של אזכורים שונים המופיעים בטקסט • מיון פרטי מידע ויצירת קטגוריות (הכללה) • השוואה בין רעיונות, בין מאפיינים או בין פרטי מידע אחרים • מיזוג של פרטי מידע מן הטקסט • מיזוג של פרטי מידע מן הטקסט המרכזי עם פרטי מידע מן הטקסטים הנלווים • הסקת מסקנות מן הטקסט כולו ומחלקים ממנו • הבנת תפקידים של רכיבי מבנה שאינם גלויים בטקסט • הבנת תפקידיהם של אמצעים לשוניים-רטוריים • הבנת תפקידיהם של הסימנים הגרפיים הנלווים לטקסט (כגון כוכבית, הדגשות ואיורים)
ג. הערכה וביקורת	• הערכת תוכן הטקסט ומבנהו וביקורת עליהם, בליווי הנמקה • הערכת לשון הטקסט וביקורת עליה (כגון התאמת הלשון לסוגה ולמטרות הכותב) • הערכת עמדות שונות המוצגות בטקסט וביקורת עליהן • השוואה או קישור בין המידע והרעיונות שבטקסט ובין ידע חיצוני, ניסיון אישי או עמדות של הקורא • יישום המידע שבטקסט והמסקנות העולות ממנו בהקשרים אחרים • העלאת השערות בנוגע לטקסט על סמך ידע כללי
הבעה בכתב – הדגשים בהוראה ובהערכת כתיבה ובקידומה	
• תכנון, בקרה ושכתוב	ז. עדויות במחברות של תלמידים לתהליכי כתיבה הכוללים, בין היתר, תכנון, בקרה ושכתוב (תהליכי טיוט) ח. משוב מקדם כתיבה ט. משוב עמיתים

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף שפות
הפיקוח על הוראת העברית

• כללי

- ז. היענות למאפייני הסוגה
- ח. מודעות לנמען: שילוב המידע הדרוש לנמען לשם הבנת הטקסט
- ט. היענות להיקף הכתיבה

• תוכן ומבנה

- ה. מיצוי התוכן: פירוט / צמצום, הצגת מורכבות רעיונית, הצגת נקודות ראות שונות וכד'
- ו. הימנעות ממידע עודף
- ג. יצירת טקסט עצמאי (לא מהוקשר): טקסט המכיל את המידע הדרוש לקורא כדי להבין את הטקסט
- ד. יצירת לכידות רעיונית
- ה. קישור בין משפטים ובין פסקות; חזרות לקסיקליות, אזכורים

• לשון

- א. משלב לשון
- ב. אוצר מילים: עושר לשוני ודיוק במשמעות
- ג. תחביר: מבנה משפט תקין, התאם דקדוקי (מין, מספר, זמן, גוף ויידוע), שימוש תקין במילות יחס ובמילות קישור
- ד. פיסוק: שימוש הולם בסימני הפיסוק
- ה. כתיב נכון

שאלון ב ללקויי שמיעה (סמל שאלון : 011108)

מפרט הנושאים על פי ארגון הלמידה הישן

מעגל ראשון – ליבה מחייבת, שיש ללמדה באופן שיטתי ומעמיק בשיעורי העברית. נושאי הלימוד הנכללים בה יופיעו בבחינת הברגרות בדרכי תשאול מגוונות.

הבנת הנקרא והבעה (כ-40% מסך כל שעות ההוראה)

הבנה

קריאת טקסטים בהיקף כולל של עד 600 מילים : מאמר טיעון, פרשנות וביקורת ניתוח המאמרים מהיבטים שונים : תוכן, מבנה ולשון.

- ההקשר הנסיבתי
 - קישוריות
 - רכיבי מבנה המאפיינים טקסט טיעון, כגון טענה והנמקתה, טענות של מתנגדים, הסתייגות והפרכה.
 - טענות גלויות וסמויות
 - קשרים רעיוניים בין המשפטים בטקסט ובין הפסקות בטקסט
 - לשון המאמר : אמצעים רטוריים, כגון מילים טעונות (בעלות קונוטציות חיוביות או שליליות), שאלות רטוריות, מילים מעצימות, מילים נרדפות ומנוגדות, חזרות, שדות סמנטיים, מודאליות
- הניתוח יכלול את ממדי ההבנה : איתור מידע, פרשנות והיסק, הערכה וביקורת

הבעה בכתב

- כתיבת מאמר טיעון בהיקף של כ-500 מילים (כגון פרשנות, ביקורת, תגובה) בזיקה למאמר או למאמרים. (מבנה של השוואה, מבנה של בעיה ופתרון)

תחביר (כ-35% מסך כל שעות ההוראה)

בכל אחד מן הנושאים שלהלן יידרש ניתוח תחבירי.

- משפטים מכל הסוגים : פשוט, איחוי, מורכב, לרבות משפטים בעלי מבנה מיוחד : בעל חלקים כוללים.
- משפט מורכב בעל מספר פסוקיות (לא כולל מורכב בעל פסוקית איחוי)
- סוגי פסוקיות במשפט המורכב : פסוקית נושא, פסוקית לוואי, פסוקית מושא, פסוקית תיאור (בניתוח התחבירי אין צורך לציין את סוג התיאור, אולם בהמרות יש ללמד גם סוגים של פסוקיות תיאור)

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף שפות
הפיקוח על הוראת העברית

- משפט איחוי בעל מספר איברים (לא כולל משפט איחוי בעל איבר/אברים מורכבים)
 - המשפט לפרטיו (נושא מפורש נושא פועלי/שמני/מורחב/קיומי (יש-אין)/;
אוגד ; לוואי ; תמורה ; מושא ; תיאור ; הסגר)
 - המרות בין מבנים תחביריים ועמידה על הבדלי התפקוד ביניהם
 - קשרים לוגיים : זיהוי והמרה
- חשוב ללמד את פרק התחביר בזיקה לטקסט.**

מערכת הצורות (כ-25% מסך כל שעות ההוראה)

הפועל

- זיהוי, הבנת המשמעות, ניתוח ונטייה של פעלים לפי שורש, בניין, זמן וגוף מן הגזרות האלה :
שלמים, כולל מרובעים, נחי פ"א, נחי פי"ו, נחי ע"ו (ע"י), נחי ל"א, נחי ל"י/ה
- יצירת קשר בין צורת הפועל למשמעות הבניינים : הדדי, חוזר, גורם
- להוסיף – תפקידי הבינוני

השם

- ניתוח תצורה של שמות : צורן השורש וצורן המשקל, בסיס+ צורן סופי ומשמעותיהם של הצורנים הסופיים, הלחם בסיסים ; שאילה מלועזית ; משמעות המשקלים והסופיות.
צורני הגזירה הבאים :
- ן - בעלי מקצוע או תכונה
- אי - בעל מקצוע
- יה - מקומות : ספריה, עיריה, פרטי לבוש – מצחיה, כתפיה, דברי מאכל – לחמניה, עוגיה
- ון - הקטנה, כתבי עת
- ית - הקטנה, כלי רכב, שפות
- ות - למילים מופשטות

השורשים יהיו מן הגזרות האלה : שלמים (כולל מרובעים), נחי פ"א, נחי פי"ו, נחי ע"ו (ע"י), נחי ל"א, נחי ל"י/ה

הדגשים בהוראה

- חשוב לשלב **טקסטים מגוונים** מתחומי דעת שונים, תוך הבלטה של **היבטים ערכיים**, כדי לאפשר דיון מעמיק הן בקריאה, הן בכתובה הן בשיח הדבור.
- חשוב לעודד **למידת עמיתים**, בעיקר בתהליכי כתיבה : כל עמית בקבוצה קורא, מגיב, חוקר ומסיק מסקנות.
- מומלץ **לשלב מחשב** בחוויית הלמידה הן בתהליך הכתיבה (כגון שכתוב והערכה, חיפוש מקורות מידע) הן בקריאה של טקסטים דיגיטליים.

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף שפות
הפיקוח על הוראת העברית

- יש להתבסס גם על **תכנית הלימודים** בעברית תשס"ג.
- מומלץ לעיין ב**אתר מפמ"ר**, ולקרוא בלשונית "חומרי למידה" בתוך "מאמרים והרצאות" מידע רלוונטי על נושאי הלשון השונים.

מעגל שני (רשות) - נושאים להעשרה לפי מדיניות בית הספר

הבנה והבעה

שאלות על לשון הטקסט :

- שימוש במילים ארכאיות
- חריגות משלביות
- שימוש מיוחד בסימני פיסוק
- מילים קמאיות

כתיבת מאמר טיעון בלא זיקה לטקסטים אחרים

טקסטים מן המקורות

- הטקסטים מלשון המקרא ומלשון חז"ל; הסוגים: טקסט סיפורי / החוק/ הפתגם והצו המוסרי
- פירושי מילים וביטויים
- זיהוי שימושי לשון אופייניים של הרובד שהטקסט שייך אליו
- המרת שימושי לשון אופייניים של הרובד שהטקסט שייך אליו בשימושי לשון בני ימינו.
- המרה ללשון ימינו (ניסוח חלופי) של חלקים מן הטקסט המשקפת הבנת הטקסט

מערכת הצורות (פועל ושם)

- שורשים בעלי עיצורים גרוניים
- גזרת ע"ע, חזרה על חפ"נ, חפ"צ
- שורשים גזרי שם ותנייניים
- הוראות הבניינים פרט להדדי, חוזר, גורם
- צורן גזירה וצורן נטייה

תחביר

- תקינות: זיהוי מבנים תחביריים משובשים ותיקונים (התאם, יידוע, מילות קישור, מילות שעבוד, מילות יחס, מילות יחס מוצרכות)
- פסוקית מצומצמת
- תפקידי שם הפועל
- משפט חסר
- קריאה, פנייה
- פסוקית נשוא
- פסוקית תמורה
- דו-משמעות
- תקינות של צירופי סמיכות